maad eraldati uue kirikuõpetaja-, palve- ning koolimaja tarvis. „Ev.-lut. usu kog. abiandmise kassa“ poolt saadud 3500-rublalise toetuse varal ehitati 1905. a. kirikuõpetaja maja valmis. Juba kaks aastat varemini oli konsistoorium määranud Avinurme abi-kirikuõpetaja, kelle tegevuse-piirkonda pidi kuuluma ka Lohusuu. Nii Avinurme kui ka Lohusuu pidid seejuures ikka ühendusse jääma Tormaga. Lohusuu ei rahuldunud sellega, et abi-kirikuõpetaja asukohaks Avinurme sai, ja nõudis Lohusuusse alalist abi-kirikuõpetajat. Seejuures oli Lohusuu nõus abi-kirikuõpetajale ainult regulatiivi järele palka maksma; Avinurme kindlustas aga peale selle veel 400-rublalise lisapalga, mispärast asi ka viimase kasuks otsustati. Lõhe ning vastolu Avinurme ja Lohusuu vahel kujunes nüüd aga niisuguseks, et uue abi-kirikuõpetaja tegevusala võis piirduda ainult Avinurmega.

1906. a. asuti uue raudkivist kiriku ehitamisele, mis peaasjalikult koguduse enese kokkupandud rahaga lõpule viidi. Kirik (43. joon.) õnnistati 15. juulil 1909; mahutab eneses 700 istekohta. Kirik ei ole köetav. Tal on orel. Altaripilt puudub. Kogudusel on oma surnuaed kiriku juures. Lõplikult lahutati Avinurme Tormast 1920. a. ning kujundab nüüd täiesti iseseisvat kihelkonda.

Koolid. Praegu teotsevad Avinurmes üks kõrgem algkool ja 2 algkooli (Pärnikul ja Maetsmal). Kõrgem algkool, asutatud 1920. a., asub ajutiselt vallamajas ja töötab ainult 2 klassiga. Sama noor on ka Pärniku algkool (as. 1920), mis asub Avinurme-Rakvere teelahkmel oleva end. kõrtsi ruumes. Vanem kool on Maetsma algkool (as. 1864), millel on oma maja.

Muinasjäänused. Kiviajast on üks leid: silmaga kivikirves Avinurme mõisa vesiveski alalt, umb. 150 m veskist kiriku pool, lõuna poolt tee äärest. Rauaajast leide ei ole. Maalinn on n. n. „Ummumägi“ Raja ja Aoselja küla vahel metsas, suurelt osalt hävitatud. Peale selle on teada saar, niinim. „Kukelinn“, Maetsma küla all Suursoo rabas, mis olevat rahva teatel vana peljupaik. Seda võidi juba muistsel ajal seks tarvitada.

Mõisad. Kihelkonna piirides asub ainult endine Avinurme kroonumõisa, mis juba 1906. a. tükeldati ja talupoegadele välja jagati.

Rändajaile võiksid huvi pakkuda Avinurme ürgmetsad oma taime- ja loomarikkusega (vt. lhk. 140). Samuti on õpetlik ja esineb omapärasena ka kodukäsi-töö — puuanumate ja -riistade valmistamine, millist säärasel kujul ega mõõdul ei leidu kuskil üle terve kodumaa. Sinnasõiduks on suvel kasutatav laevatee Mustveeni või Lohusuuni. Esimesest saab sinna mööda suurt maanteed, mis lõikab läbi Torma kihelkonna metsasema ala, üle Võtikvere, Ulvi, Adraku, Alekõre ja Kõveriku, Avinurme 26.5 km. Teel tutvume osalt Torma kih. põlisemate metsadega kui ka ühe nimetatud kihelk. kultuurilisema asulaga — Võtikverega. See tee kulgeb ka Avinurme künklisema ala Alekõre ümbruses. Teine — lühem tee (20.8 km:it) — viib läbi Piilsi,